

Zabawkarz

731904

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Zabawkarz wykonuje ręcznie lub maszynowo zabawki o bardzo różnorodnych formach i przeznaczeniu (pojazdy, klocki, układanki, gry, lalki, przytulanki, itp.) z tworzyw sztucznych, gumy, drewna, materiału, papieru, statyczne lub mechaniczne. Może także wytwarzać maskotki i reklamówki różnych przedsiębiorstw. Jego celem jest stworzenie zabawek zgodnych z projektem, estetycznych, trwałych, bezpiecznych, dostosowanych do potrzeb i wieku dziecka oraz spełniających oczekiwania zlecniodawcy.

Na początek zabawkarz zapoznaje się z dokumentacją (szkicami, opisem, rysunkami technicznymi, zawierającymi informacje o wymiarach i rodzajach połączeń części zabawki lub elementów napędu w zabawkach mechanicznych). Na tej podstawie wykonuje (może też zamówić w warsztacie narzędziowym) szablony, formy lub matryce elementów wyrobu, jego prototyp oraz dobiera surowce. W wypadku zabawek z plastiku przygotowuje także mieszanki tworzyw sztucznych (dobiera ich kolor, jakość, rodzaj na podstawie gotowej receptury).

W dalszej kolejności wytwórca poddaje obróbce ręcznej lub maszynowej surowiec, z którego ma zostać wykonana zabawka. W efekcie otrzymuje elementy gotowe do montażu. Czynności, które wykonuje na tym etapie są bardzo zróżnicowane, w zależności od rodzaju surowca i technologii stosowanych przez zabawkarza.

Przy produkcji zabawek z tkanin – układa materiał warstwami (tyle, ile może jednocześnie objąć nóż lub nożyczki elektryczne), wykrawa z niego elementy (uważając, by we wszystkich warstwach miały tę samą wielkość), zszywa je na maszynie krawieckiej, wywraca na prawą stronę (ręcznie, gdy formy są skomplikowane albo za pomocą automatycznych wywrotek, gdy są duże i proste), wypycha ścinkami gąbki lub pianką poliuretanową, równomiernie, by nie zdeformować kształtu zabawki.

Przy produkcji zabawek z drewna – wysuszone drewno wysokiej jakości piłuje w poprzek i wzdłuż włókien oraz wyrównuje wstępnie jedną z płaszczyzn, by otrzymać w ten sposób element odpowiedniej wielkości. Następnie nadaje elementom formę zabawek lub ich części, używając do tego maszyn i narzędzi stolarskich, takich jak taśmówki (piłowanie wzdłuż linii prostych i krzywizn), wyrzynarki (wypilowywanie otworów i małych, profilowanych fragmentów zabawki), wiertarki pionowe i poziome, frezarki górno- i dolnowrzecionowe (profilowanie, wyrównywanie, wykonywanie wpustów), tokarki (części w kształcie kul, kół, jaj), szlifierki (wygładzanie i czyszczenie).

Przy produkcji zabawek z tworzyw sztucznych – instaluje metalową, bardzo precyzyjnie wykonaną formę (zabawki lub jej części) i wsypuje do wtryskarki mieszanek tworzywa sztucznego. Tworzywo roztopione elektrycznymi grzałkami wypełnia formę i zastyga w niej. Po ochłodzeniu formę opróżnia się (ręcznie lub automatycznie) uzyskując gotowy wyrób.

Kolejnym etapem przygotowania zabawki jest łączenie gotowych elementów w całość na podstawie rysunków konstrukcyjnych albo prototypów. W zależności od rodzaju

wyrobu można je łączyć na wpust, gwoździe, wkręty, nity i śruby, kleić, zgrzewać, lutować, wulkanizować itp.

W zabawkach mechanicznych, wykonanych głównie z tworzyw sztucznych montuje się mechanizm napędowy (bezwładnościowy, sprężynowy lub elektryczny) i kontroluje jego pracę (zabawka powinna się poruszać płynnie, z odpowiednią prędkością).

Prace wykończeniowe polegają na nadaniu zabawce ostatecznej formy i wyglądu. Te czynności polegają na:

czyszczeniu i oszlifowaniu, a następnie gruntowaniu, malowaniu lub lakierowaniu powierzchni (zabawki drewniane)

stebnowaniu, podszywaniu, przyszywaniu dodatkowych elementów (oczy, uszy, ogony), ubieraniu lalek, montowaniu piszczałek itp. (zabawki z tkaniny)

malowaniu, naklejanie nalepek i elementów dekoracyjnych (zabawki z tworzyw sztucznych)

Gotowe zabawki, zestawia w komplety (klocki, foremki itp.) pakuje w kolorowe, miłe w dotyku, często przezroczyste opakowania, które stanowią ich integralną część. Jeśli zabawka jest przeznaczona dla dzieci do 3 lat powinna uzyskać atesty Państwowego Zakładu Higieny, na których podstawie zostaje dopuszczona do sprzedaży.

Zabawkarz dba także o powierzone mu maszyny i urządzenia: maszyny do szycia, noże elektryczne, wywrotki, wypycharki (tkaniny), tokarki, frezarki, szlifierki, wiertarki (drewno), młynki do tworzywa, formy, wtryskarki lub linii produkcyjne (wyroby z plastiku). Konserwuje je, czyści oraz bierze udział w naprawach. Prowadzi rozliczenia zużytych surowców i gotowych wyrobów.

W małych, prywatnych firmach właściciele często sami przygotowują projekty zabawek lub też zamawiają u plastyka ich wykonanie na podstawie własnych sugestii.

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy.

Zabawkarz wykonuje swoje obowiązki w pracowniach (krawiecka) i warsztatach (stolarski, tworzyw sztucznych) małych, prywatnych przedsiębiorstw lub halach fabrycznych dużych wytwórni zabawek. Niektóre prace (zszywanie wykrojów, montaż i pakowanie zabawek) mogą być wykonywane w domu pracownika, w systemie chałupniczym. Warunki pracy w pełni zależą od specjalności zabawkarskiej i rodzaju wykorzystywanego surowca, a co za tym idzie maszyn i technologii. Wiele zagrożeń i niedogodności z nimi związanych można wyeliminować przez dobrą organizację i zabezpieczenie stanowiska. Zabawkarz pracuje w pozycji stojącej (przygotowanie elementów, wykańczanie) lub siedzącej (montowanie, pakowanie). Wytwórca zabawek z tkanin używa niewielu narzędzi (elektryczny nóż do wykrojów, maszyny do szycia, czasami wywrotki i podstawowe przybory krawieckie – taśma metrowa, igły, nożyczki, żelazko itp.) i pracuje w warunkach zbliżonych do normalnych. Ma do czynienia z lekko zapyłonym i przesuszonym powietrzem, umiarkowanym lub tylko okresowym hałasem (wykrawanie i zszywanie wykrojów), zbyt małą ilością światła (w źle urządzonej pracowni). W warsztacie stolarskim, gdzie przygotowywane są elementy zabawek

drewnianych, można się zetknąć z przykrymi, ostrymi zapachami farb i lakierów (eliminowanymi często dzięki coraz powszechniejszemu użyciu specjalistycznych, nietoksycznych impregnatów), dużym hałasem i wibracjami, ruchomymi, ostrymi częściami maszyn, mocno przesuszonym i zapylonym powietrzem. Stolarz używa ubrania roboczego, zatyczek do uszu, rękawic. Rodzaj niedogodności przy produkcji zabawek plastikowych zależy przede wszystkim od generacji urządzeń, które obsługuje preser. W wypadku nowoczesnych linii produkcyjnych jest to hałas (młynki do mielenia odpadów), podwyższona temperatura (30°C) i kontakt z uczulającymi składnikami tworzyw sztucznych, pyłem. Możliwość urazów spowodowanych pracą przy maszynach jest bardzo niewielka (w przeciwieństwie do małych zakładów rzemieślniczych, gdzie urządzenia starego typu często nie mają odpowiednich zabezpieczeń). Pomieszczenia są dobrze oświetlone, wentylowane, w pracy używa się ubrań roboczych i zatyczek do uszu, pracownicy mają do dyspozycji napoje chłodzące.

Wytwórca zabawek z tkanin jest narażony na ułucia i skaleczenia, uczulenia na surowce, choroby kręgosłupa spowodowane pracą siedzącą, w pochylonej, niewygodnej pozycji, płaskostopie. Zagrożenia dla zdrowia związane z obróbką drewna to urazy, stłuczenia i skaleczenia powstające w wyniku obsługi maszyn i urządzeń (złe mocowanie wiertel, elementów poddawanych obróbce, wypadki), pylica płuc, płaskostopie, żylaki, uczulenia. Największe zagrożenia na stanowisku presera to możliwość urazów (ruchome części maszyn, awarie), alergie, płaskostopie, żylaki, zaburzenia krążenia (praca odbywa się w pozycji stojącej). Praca przy montażu i wykańczaniu zabawek może stać się przyczyną chorób kręgosłupa (pochylona pozycja siedząca i wykonywanie ciągle tych samych ruchów) oraz spowodować osłabienie wzroku.

warunki społeczne

Rodzaj kontaktów zawodowych zabawkarza zależy przede wszystkim od stanowiska i miejsca zatrudnienia (wielkość i organizacja firmy). Może pracować indywidualnie, samodzielnie wykonując powierzone mu obowiązki lub współpracować z innymi. Nawet gdy poszczególne czynności technologiczne są ściśle podzielone między stanowiska, pracownicy z jednej brygady wspólnie odpowiadają za jakość gotowej zabawki, ponieważ praca każdego z nich jest związana z pracą pozostałych. Osoby na stanowiskach kierowniczych niższego szczebla (brygadzysta, mistrz) nadzorują, instruuja i szkolą podległych pracowników, kontaktują się z bezpośrednimi przełożonymi, technologiem zakładowym (w większych fabrykach), laborantami. W wypadku chałupnika, który pracuje w izolacji, kontakty z innymi mogą ograniczać się do przyjęcia surowca i oddania gotowego wyrobu.

warunki organizacyjne

Zabawkarz pracuje na jedną (małe zakłady) albo trzy (fabryki) zmiany, tylko w dni powszednie, często w systemie akordowym. Chałupnik wykonuje swoje obowiązki w czasie dowolnie wybranym. Pracodawca dostarcza mu elementy zabawek i opakowania, a gotowe wyroby odbiera w ustalonym terminie. W okresach największego spiętrzenia zamówień (Boże Narodzenie, Dzień Dziecka) dzień pracy może zostać wydłużony do 12–14 godzin. Czynności zabawkarzy (oprócz chałupników) są na bieżąco nadzorowane przez przełożonych (brygadzysta, mistrz, właściciel zakładu). Ich charakter jest bardzo różny – od wyspecjalizowanych prac, wymagających wysokich kwalifikacji i samodzielności (ślusarz narzędziowy, preser, stolarz), po zadania proste, rutynowe, polegające na wykonywaniu głównie nieskomplikowanych,

powtarzających się i dokładnie zaprojektowanych działań (wypychanie, stemplowanie, pakowanie).

Wymagania psychologiczne

Cechy niezbędne do prawidłowego wywiązywania się z obowiązków zabawkarza to duża zręczność rąk i palców, dokładność i staranność w wykonywaniu wszystkich czynności (tak ręcznych jak i maszynowych), cierpliwość oraz odporność na monotonię pracy i brak kontaktu z innymi pracownikami (chałupnik). Potrzebna jest także spostrzegawczość, dzięki której można zapobiec awarii maszyn i zepsuciu wyrobu. Od pracownika wymaga się skrupulatnego wykonywania poleceń przełożonych, stosowania się do obowiązujących norm, przestrzegania higieny w miejscu pracy, odpowiedzialności za powierzone mu zadania, urządzenia, surowce oraz jakość wyrobów. Do niektórych prac wykończeniowych (zabawki z tkanin) potrzebne jest wyczucie formy i dobry gust. Pracodawcy często wskazują, że nawet seryjnej zabawce dobry pracownik może nadać pewien rys indywidualny, co w przypadku wyrobów rękodzielniczych ma duże znaczenie. Właściciele małych, prywatnych zakładów szczególnie podkreślają przydatność takich cech jak uczciwość, solidność i gospodarność (pracownicy często wykonują swoje zadania bez stałego nadzoru). Wiele prac związanych z zawodem (obsługa maszyn do obróbki drewna, maszyn do szycia, składanie zabawek z elementów) wymaga dobrej koordynacji wzrokowo-ruchowej. By prawidłowo dobierać i łączyć materiały oraz malować wyroby z plastiku, potrzebna jest umiejętność rozróżniania barw.

Chałupnik powinien umieć sam sobie zorganizować pracę i gospodarować swoim czasem. Właścicielowi małego zakładu potrzebna jest przede wszystkim samodzielność, umiejętność nawiązywania kontaktów i współpracy z ludźmi, zdolności menedżerskie, umiejętność sprawnego liczenia i zapamiętywania dużej ilości informacji, podzielność uwagi. Przydatna jest także wyobraźnia plastyczna, umiejętność projektowania i rysowania. Można wtedy uniknąć zamawiania bardzo drogich projektów zabawek u plastyka, co ma szczególne znaczenie dla zakładów małych, z niewielkim kapitałem. Przydatne lub niezbędne (ślusarz, preser) mogą być w tym zawodzie zdolności i zainteresowania techniczne oraz upodobanie do majsterkowania i robótek ręcznych. Zabawkarz powinien też umieć praktycznie wykorzystać wiedzę o specjalistycznych materiałach, maszynach i technologiach. Podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej wymaga wiedzy na temat zasad funkcjonowania małego przedsiębiorstwa, rynków zbytu dla zabawek, przepisów prawnych (zdobywanie atestów, zastrzeganie wzorów użytkowych), udziału w targach ogólnopolskich i międzynarodowych (Warszawa, Norymberga)

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu zabawkarza są zaburzenia równowagi i świadomości (padaczka), daltonizm, przewlekłe choroby skóry rąk, otwarta gruźlica, choroby kręgosłupa, płaskostopie, choroby układu krążenia i oddechowego (astma, pylica i rozedma płuc), ograniczona sprawność manualna. Większość czynności, z którymi zabawkarz ma do czynienia wymaga pełnej sprawności fizycznej i ruchowej, prawidłowo rozwiniętego układu kostno-stawowego, układów krążenia i oddechowego oraz zmysłów wzroku, słuchu i dotyku. Niektóre prace (montowanie, pakowanie, metkowanie), mogą wykonywać osoby w okresie remisji chorób psychicznych, niedosłyszające, na wózkach, szczególnie gdy są zatrudnione chałupniczo.

Ostatecznie przydatność kandydata do pracy określa lekarz na podstawie indywidualnych wyników standardowych badań.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

W zależności od miejsca zatrudnienia oraz stanowiska wymagania dotyczące wykształcenia i przygotowania do pracy w zawodzie zabawkarza są różne. Firmę zabawkarską może założyć osoba bez żadnego przygotowania szkolnego, obdarzona zdolnościami manualnymi, technicznymi, plastycznymi, absolwent szkoły artystycznej lub każdy kto dysponuje odpowiednimi zasobami finansowymi i zna specyfikę rynku zabawkarskiego. Do produkcji zabawek mechanicznych, z tworzyw sztucznych, drewna, potrzebni są mężczyźni z wykształceniem zawodowym: stolarze, operatorzy maszyn do obróbki drewna, operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (obsługa wtryskarki) i ślusarze narzędziowi (produkcja form), a do obsługi nowoczesnych, zautomatyzowanych linii produkcyjnych – z wykształceniem średnim o profilu technicznym. Tylko w małych zakładach rzemieślniczych zabawki z tworzyw sztucznych wykonują czasami osoby przyuczone do obsługi wtryskarek. Przy produkcji zabawek tekstylnych pracę mogą znaleźć kobiety szyjące na maszynie (krawcowe i krojczynie po szkole zawodowej i w takim samym stopniu osoby przyuczone). Jeśli chodzi o pracowników zajmujących się montażem i pakowaniem, pracodawców bardziej niż wiek i wykształcenie interesuje ich nastawienie do pracy oraz sprawność manualna i fizyczna.

Szanse znalezienia pracy są ograniczone. Małym, prywatnym zakładom obecnie, w najlepszym razie, udaje się utrzymać dotychczasowy stan zatrudnienia. Sytuacja taka wynika z dużej konkurencji na rynku zabawkarskim ze strony renomowanych i drogich firm europejskich (np. Lego) oraz producentów z Dalekiego Wschodu, oferujących zabawki nie najlepszej jakości lecz dużo tańsze od krajowych. Być może sytuacja zmieni się na lepsze, gdy powstanie centrum zabawkarskie w Suwałkach, nastawione na eksport swoich wyrobów do Rosji.

Firmy zabawkarskie potrzebują dwóch rodzajów pracowników – specjalistów o wysokich kwalifikacjach oraz wykonawców prac dodatkowych, nie wymagających żadnego przygotowania oprócz krótkiego szkolenia na stanowisku. Fachowcy mogą znaleźć stałą pracę w większych zakładach lub fabrykach. Większość małych firm zatrudnia preserów i ślusarzy na podstawie umowy o dzieło, na czas wykonania specjalistycznej, trudniejszej części produkcji. Producenci zabawek z drewna, by uniknąć inwestowania w maszyny, zlecają wykonanie półfabrykatów zakładom stolarskim. Rzemieślnicy wykonują też często zabawki jako dodatek do właściwej produkcji w zakładach bieliźniarskich, krawieckich, galanterijnych, stolarskich czy tworzyw sztucznych.

Istnieje oczywiście możliwość założenia własnej małej firmy. Wymaga to jednak bardzo dużych nakładów, gdyż konkurować naapełnionym rynku można tylko wówczas, gdy używa się nowoczesnych maszyn zabawkarskich, produkuje dużo wzorów w dużych ilościach (ze względu na konkurencję marża w tym przemyśle jest bardzo niska). Wielu wytwórców zabawek uważa, że inwestycja taka jest bardzo ryzykowna, szybko może się okazać nieopłacalna ze względu na kłopoty ze zbytem wyrobów. Można także próbować minimalizować nakłady na uruchomienie produkcji. O powodzeniu takiego niewielkiego przedsięwzięcia decyduje głównie (obok cech właściciela) jakość wzornictwa i umiejętność rozreklamowania wyrobów (kosztowny udział w targach zabawkarskich w kraju i za granicą oraz wymagająca dużo czasu i wysiłku dystrybucja).

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W dużych zakładach zabawkarz z przygotowaniem specjalistycznym może awansować na stanowisko brygadzysty, mistrza, kierownika działu. W praktyce już awans na stanowisko mistrza bywa utrudniony z braku nowych miejsc pracy. W małych, prywatnych pracowniach, zatrudniających po kilku pracowników możliwy jest tylko awans finansowy.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Największe szanse znalezienia pracy mają osoby w pełni sił (do 45 lat), sprawne, wszechstronnie przygotowane do pracy, a najmniejsze młodociani (właściciele zakładów rzemieślniczych niechętnie przyjmują uczniów, gdyż są oni za mało dyspozycyjni). Zawód ten jest dostępny w takim samym stopniu dla mężczyzn i kobiet, jednak mężczyźni obsługują przede wszystkim maszyny, natomiast kobiety (z wyjątkiem takich specjalności jak produkcja zabawek z tkanin lub papieru) wykonują czynności pomocnicze, nie wymagające specjalnych kwalifikacji.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

- wytwórca galanterii
- introligator
- wytwórca wyrobów z papieru i tektury
- pamiątkarz
- krojczy
- plastyk
- kierownik małego zakładu zabawkarskiego
- pakowacz ręczny

Polecana literatura

Karaś A., Wybrane zagadnienia z towaroznawstwa zabawek, Warszawa 1974

Ogólnokrajowa narada projektantów zabawek, Serock - Jadwisin, 3-4 XI 1983, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Zabawkarskiego i Artykułów Politechnicznych, Krajowy Związek Spółdzielni Zabawkarskich w Kielcach 1983

Karaś A., Zabawki, Wyd. Przemysłu Lekkiego i Spożywczego, Warszawa 1967

Bukowski J (red). Dla kogo zabawka? Materiały z Sympozjum „Dziecko jako odbiorca zabawki”. Wyd. IWP 1989